

PEDAGOGIKA WCZESNOSZKOLNA W POLSCE I NA ŚWIECIE

TEORIA I IMPLIKACJE PRAKTYCZNE

BARBARA BOROWSKA
MARTA BUK-CEGIEŁKA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

EARLY SCHOOL EDUCATION IN POLAND AND WORLDWIDE

THEORY AND PRACTICAL IMPLICATIONS

PEDAGOGIKA WCZESNOSZKOLNA W POLSCE I NA ŚWIECIE

TEORIA I IMPLIKACJE PRAKTYCZNE

Redakcja naukowa
Barbara Borowska, Marta Buk-Cegiełka

Wydawnictwo KUL
Lublin 2019

Recenzenci
dr hab. Jolanta Andrzejewska prof. UMCS
prof. Ilana Levenberg, Gordon College of Education, Haifa, Israel

Opracowanie redakcyjne
Magdalena Czarnecka

Korekta
Karolina Kusiak

Opracowanie komputerowe
Jarosław Łukasik

Projekt okładki i stron tytułowych
Dorota Woźniak

© Copyright by Wydawnictwo KUL, Lublin 2019

ISBN 978-83-8061-763-6

Wydawnictwo KUL
ul. Konstantynów 1 H, 20-708 Lublin
tel. 81 740-93-40, fax 81 740-93-50
e-mail: wydawnictwo@kul.lublin.pl
<http://wydawnictwo.kul.lublin.pl>

Druk i oprawa: volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin, tel. 91 812-09-08, e-mail: druk@volumina.pl

*Dziękujemy Autorom i Recenzentom oraz wszystkim,
którzy przyczynili się do powstania tych monografii*

*We would like to thank all the Authors and Reviewers
and everyone who contributed to these monographs*

Wprowadzenie (<i>Barbara Borowska, Marta Buk-Cegielka</i>)	9
Introduction (<i>Barbara Borowska, Marta Buk-Cegielka</i>)	13

CZEŚĆ I

INSPIRACJE DYDAKTYCZNE W EDUKACJI ELEMENTARNEJ – WYBRANE PROBLEMY PRAKTYKI SZKOLNEJ

Rozdział 1. Rozdział 1. Infant schools in Italy. From Agazzi's model to the Integrated System of Education 0-6 (<i>Andrea Dessardo</i>)	19
1.1. Introduction	20
1.2. Afterwar	23
1.3. The last decades	24
Rozdział 2. Podnety antropologickej teórie Márie Montessoriovej pre riešenie závažných problémov školskej výchovy v súčasnosti (<i>Mária Matulčíková</i>)	31
2.1. Úvod	32
2.2. Filozofia pohybu	34
2.3. Pohyb a sloboda	35
2.4. Pohyb a inteligencia	36
2.5. Pohyb a sociálny a morálny život	37
2.6. Pedagogika pohybu	38
2.7. Záver	40
Rozdział 3. Correction de la prononciation de la voyelle [œ] en français selon la méthode verbo-tonale – proposition d'activités pour les apprenants et les enseignants polonais dans l'éducation précoce (<i>Bożena Billerey, Barbara Borowska</i>)	43
3.1. Introduction	44
3.2. Méthode de correction de la prononciation efficace	45
3.3. Proposition d'activités pédagogiques : exemple de la correction de la voyelle [œ]	46
3.4. Conclusion	63

Rozdział 4. Świadomość i ekspresja kulturalna jako jedna z kompetencji kluczowych we wczesnoszkolnej edukacji muzycznej na przykładzie modelu nowosądeckiego (<i>Bożena Raszke, Grażyna Enzinger</i>)	65
4.1. Wprowadzenie	66
4.2. Kompetencje muzyczne wobec umiejętności kluczowych	68
4.3. Zakres kompetencji muzycznych	72
4.4. Praktyczne podstawy kształtowania kompetencji muzycznych	74
4.5. Podsumowanie	76
Rozdział 5. Elementy pedagogiki cyrku w procesie stymulacji rozwoju dziecka w wieku wczesnoszkolnym (<i>Anna Śliwińska</i>)	81
Rozdział 6. Preschool and prospective preschool teachers' knowledge of 2-D and 3-D geometric figures (<i>Dorit Patkin, Zvia Markovits</i>)	95
6.1. Theoretical background	96
6.1.1. Geometry – theory and practice	96
6.1.2. Importance of teaching geometry at young age	97
6.1.3. Geometry in preschool	99
6.2. Methodology	99
6.2.1. Research aim and research method	99
6.2.2. Research Population	99
6.2.3. Research instrument	100
6.3. Findings	101
6.3.1. Definition of 2-D and 3-D Figures	102
6.3.2. 2-D figures – triangle and rectangle	102
6.3.3. 3-D figures – cuboid and pyramid	103
6.3.4. Identification and Naming of 2-D and 3-D Figures	106
6.4. Identification of a square in different positions and relation of inclusion between a rectangle and square	109
6.5. Discussion, Conclusions and Recommendations	113
6.6. Disclosure statement	116
Rozdział 7. Wykorzystanie metody Marii Montessori w pracy z dziećmi z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (<i>Magdalena Jabłońska</i>)	121
7.1. Wstęp	122
7.2. Zaburzenia ze spektrum autyzmu	124
7.3. Podstawowe założenia metody Marii Montessori	125
7.4. Możliwości wykorzystania metody Marii Montessori w terapii dzieci ze spektrum zaburzeń autystycznych (ASD)	128
7.5. Komunikacja a metoda Marii Montessori	130
7.6. Zachowania społeczne a metoda Marii Montessori	132
7.7. Rozwój zmysłowy a metoda Marii Montessori	133
7.8. Czynności życia codziennego a metoda Marii Montessori	135
7.9. Podsumowanie	136

Rozdział 8. Sposoby rozwijania zainteresowań informatycznych uczniów w wieku wczesnoszkolnym (<i>Maciej Celiński</i>)	139
8.1. Wstęp	140
8.2. Pojęcie „zainteresowania”	141
8.3. Technologia informacyjna jako aspekt życia codziennego	141
8.4. Sposoby rozwijania zainteresowań informatycznych wśród uczniów w wieku wczesnoszkolnym	143
8.5. Funkcje nauczyciela w kształtowaniu zainteresowań uczniów	148
8.6. Podsumowanie	149
Rozdział 9. Wczesnoszkolna edukacja finansowa jako profilaktyka nadmiernego zadłużenia gospodarstw domowych (<i>Agata Tymicka</i>)	153
9.1. Wprowadzenie	154
9.2. Problematyka nadmiernego zadłużenia	155
9.3. Działania prewencyjne na rzecz redukcji nadmiernego zadłużenia	158
9.4. Szkoła jako miejsce kształtowania kompetencji finansowych	161
9.5. Wartość wczesnoszkolnej edukacji finansowej	163
9.6. Podsumowanie	165

CZĘŚĆ II

NAUCZYCIEL JAKO KREATOR PROCESU WYCHOWAWCZO-DYDAKTYCZNEGO DZIECI

Rozdział 1. Education petite enfance et éducation de base : perception et bien-être (<i>Hoda Nehmé</i>)	171
1.1. Remarques Préliminaires	173
1.2. Education de base : définition et cadre théorique	174
1.3. L'éducation précoce au Liban : politique et mise en œuvre	176
1.4. Constat	177
1.5. L'incontournable nécessité de changement	179
1.6. Face à l'évolution législative et cognitive	180
1.7. Priorités de l'université	182
1.8. Les objectifs visés par l'Université	183
1.9. Conclusion	184
Rozdział 2. The attitudes towards geometry demonstrated by preschool and prospective preschool teachers (<i>Dorit Patkin, Zvia Markovits</i>)	187
2.1. Theoretical background	188
2.2. Preschool teachers' attitudes	188
2.3. Prospective preschool teachers' attitudes	190
2.4. Methodology	191

2.5. Findings	192
2.5.1. Attitudes towards geometry	192
2.5.2. Enjoyment from engagement in geometry with preschoolers	194
2.5.3. Importance of engaging in geometry in the preschool	195
2.5.4. The need to learn geometry	198
2.6. Discussion and conclusions	199
Rozdział 3. Współdział uczniów w konstruowaniu procesu dydaktycznego – zadania nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej (<i>Marta Buk-Cegiełka</i>)	205
3.1. Proces dydaktyczny	206
3.2. Współdział uczniów w konstruowaniu procesu wychowawczo-dydaktycznego	208
3.3. Teoretyczne podstawy współdziału uczniów w konstruowaniu procesu dydaktycznego	210
3.4. Edukacja podmiotowa jako cel i zadanie	210
3.5. Pedagogika towarzyszenia	212
3.6. Zadania nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej stwarzające szanse współdziału uczniów w konstruowaniu procesu dydaktycznego	214
Rozdział 4. Współdział studentów Wychowania Muzycznego w tworzeniu środków dydaktycznych dla nauczycieli na przykładzie słuchowiska słowno-muzycznego „Tajna misja Bombika” (<i>Aleksandra Zeman</i>)	217
Rozdział 5. Кафедра Педагогіки та Методики Початкової Освіти на шляху модернізації освітнього процесу (40-річчю Факультету Початкової та Мистецької Освіти Присвячується) (<i>Микола Пантюк, Лілія Стахів</i>)	229
5.1. Постановка проблеми	230
5.2. Аналіз останніх досліджень	231
5.3. Основний виклад	231
Noty o autorach	241

Wczesna edukacja w Polsce i w innych krajach jest nieodłącznym elementem dyskursu naukowego. Łączy się ona także z licznymi reformami obejmującymi aspekty prawne, społeczne i organizacyjne. Jej niebagatelny wpływ na losy człowieka sprawia, że stanowi przedmiot wielu badań związanych z procesem nauczania, uczenia się i wychowania, a mimo to ciągle jest źródłem problemów, które są nie w pełni wyjaśnione, wieloaspektowe, podlegające nieustannym przemianom, co czyni je zawsze aktualnym tematem.

Prowadzenie systematycznych analiz teoretycznych i empirycznych w obszarze edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej ma istotne znaczenie dla prawidłowego rozwoju dzieci oraz spełniania ich aspiracji edukacyjnych, a w przyszłości – także zawodowych. Współczesny młody człowiek powinien być przygotowany w procesie dydaktyczno-wychowawczym do dostrzegania i analizowania różnych zjawisk zmieniających się w wyniku permanentnego przewartościowania, dynamicznego rozwoju technologii, niedoboru kontaktu ze środowiskiem naturalnym, zagrożenia ekologicznego i ograniczeń aktywności ruchowej, jak również dużego napływu informacji. Dlatego przygotowanie nowego pokolenia do zmian zachodzących w otaczającym go świecie oraz przeciwdziałanie różnym trudnościom i problemom jest dla pedagogów szczególnym wyzwaniem.

Prezentowana monografia pt.: *Pedagogika wczesnoszkolna w Polsce i na świecie. Teoria i implikacje praktyczne* zawiera wielowątkowe analizy opracowań różnych autorów, które zostały podzielone na dwie części. W pierwszej zaprezentowano wybrane problemy praktyki szkolnej dotyczące inspiracji dydaktycznych w edukacji elementarnej, a w części drugiej ukazano nauczyciela jako kreatora procesu wychowawczo-dydaktycznego dzieci. Każda z tych części zawiera po kilka rozdziałów.

Redaktorki monografii, świadome nowych wyzwań i zmian dokonujących się w szkolnictwie wyższym oraz w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, zebrały i przygotowały do druku teksty badaczy i praktyków z licznych środowisk akademickich w Polsce i w innych krajach takich jak: Izrael, Francja, Liban, Włochy, Słowacja i Ukraina.

Autorzy prezentowanych artykułów podjęli niezmiernie ważne, nowe, bieżące oraz perspektywiczne kwestie dotyczące pedagogicznych aspektów dydaktyki i wychowania dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Poczynili bardzo ciekawe, rzetelne i przydatne analizy w kontekście podstaw teoretycznych, przyjętych założeń metodologicznych i przeprowadzonych badań zarówno w kraju, jak i za granicą. Poszczególne rozdziały publikacji mają charakter teoretyczno-empiryczny i teoretyczno-praktyczny, co jest szczególnie cenne w związku z rozwojem intelektualnym i wychowaniem małych dzieci.

Monografia ta zasługuje na uwagę, ze względu na to, że Autorami zebranych materiałów są profesorowie i doktorzy z dużą erudycją i kompetencjami naukowo-badawczymi oraz doświadczeniem dydaktyczno-wychowawczym, jak również młodzi doktoranci i nauczyciele akademicy.

Autorzy niniejszego opracowania poprzez podejmowane zagadnienie wprowadzają czytelnika zainteresowanego proponowaną problematyką w przedmiot i cel poszczególnych analiz. Następnie szczegółowo je charakteryzują, dokonując w końcowej części podsumowania. Korzystają przy tym z najnowszych pozycji książkowych, czasopism naukowych, popularnonaukowych i netografii. Podtytuły zamieszczone w większości tekstów odpowiadają zawartym w nich analizom, które są prowadzone w rzetelny, dokładny i rzeczowy sposób.

Problemy podejmowane przez poszczególnych Autorów mieszczą się w obszarze wdrażania i skutecznego zastosowania w kształceniu i profilaktyce najnowszych założeń i treści w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, a także zawierają się w poszukiwaniu modelowych rozwiązań w dydaktyce i wychowaniu małych dzieci. Niniejsza monografia uzupełnia, wzbogaca i poszerza ważny obszar poszukiwań i inspiracji naukowych w zakresie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, zachęca do podejmowania prób odnalezienia pozytywnych rozwiązań dydaktyczno-wychowawczych oraz proponuje różne inicjatywy dydaktyczne, mające na celu rozwój i dobro dziecka. Przydatność

tych opracowań jest szczególnie cenna w kształtowaniu nowej świadomości społecznej dzieci, nauczycieli, pedagogów, rodziców, opiekunów i nauczycieli akademickich.

Monografia ta ma charakter dydaktyczno-wychowawczy i profilaktyczny, jest kierowana do uczelni o charakterze społecznym i humanistycznym, zwłaszcza do instytucji pedagogicznych, a także innych ośrodków zajmujących się naukami o wychowaniu, psychologią, socjologią, komunikacją, mediami i technologiami informacyjno-komunikacyjnymi oraz profilaktyką. Książki te mogą służyć także studentom i kadrze naukowo-dydaktycznej. Ponadto treści tej publikacji ze względów poznawczych i praktycznych są cenne dla wizytatorów, konsultantów, nauczycieli instytucji zajmujących się ustawicznym kształceniem ogólnym i specjalistycznym, przygotowaniem i doskonaleniem kadr, które starają się sprostać nowym wyzwaniom dydaktyczno-wychowawczym wśród dzieci.

Należy także podkreślić, że treści związane z analizowanymi zagadnieniami dotyczącymi edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej prezentowane są w pięciu językach: polskim, angielskim, francuskim, słowackim i ukraińskim. Ta internacjonalizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego oraz wymiana doświadczeń i poglądów wypełnia wyraźną lukę pomiędzy nowymi możliwościami kształcenia dzieci i przyszłych nauczycieli a stereotypami nauczania funkcjonującymi w świadomości społecznej różnych narodowości.

Autorzy i Redaktorki tej monografii mają nadzieję, że problemy podjęte w ich publikacjach staną się dla Czytelników przedmiotem bliższego zainteresowania i refleksji, a także zmotywują ich do twórczych poszukiwań w doskonaleniu procesu dydaktyczno-wychowawczego w edukacji wczesnoszkolnej.

Chciałybyśmy wyrazić nasze szczere podziękowania Pani prof. dr hab. Krystynie Chałas – Kierownikowi Katedry Dydaktyki i Edukacji Szkolnej w Instytucie Pedagogiki KUL oraz recenzentom – Pani prof. Ilanie Levenberg z „Gordon” – Academic College of Education Haifa, Israel i Pani dr hab. Jolancie Andrzejewskiej, prof. UMCS za cenne wskazówki i uwagi oraz wnikliwe recenzje, które przyczyniły się do ostatecznego kształtu tej publikacji.

Barbara Borowska i Marta Buk-Cegielka

Early education in Poland and other countries is an inseparable element of scientific discourse. It also concerns many reforms covering legal, social and organizational aspects. Its considerable influence on human future functioning makes it the subject of many studies related to the process of teaching, learning and upbringing. Nevertheless, early education covers multi-faceted problems, subject to constant changes, which makes them a topic of current debates.

Conducting systematic theoretical and empirical analyses in the area of pre-school and early school education is essential for the proper development of children and meeting their educational and future professional aspirations. Nowadays, young people should be prepared in the didactic and educational process to perceive and analyze various phenomena changing as a result of permanent reevaluation, dynamic development of technology and lack of contact with the natural environment, environmental hazards and limitations of physical activity, as well as a large influx of information. Therefore, preparing the young generation for changes taking place in the surrounding world and counteracting various difficulties and problems is a crucial challenge for educators.

The monograph entitled: *Early school education in Poland and worldwide. Theory and practical implications* contains a multithreaded analysis of the Authors manuscripts, which are divided into two parts. The first part presents selected problems of school practice concerning didactic inspirations in elementary education, while the second part entails the teacher as a creator of the educational and didactic process focused on children. Each part comprises several manuscripts.

The Editors of monograph, aware of the new challenges and changes taking place in higher education and pre-school and early-school edu-

cation, have collected and prepared for publication texts by researchers and practitioners from numerous academic circles in Poland and other countries such as Israel, France, Lebanon, Italy, Slovakia and Ukraine.

The Authors of the presented articles raise extremely important, new and at the same time current and prospective issues concerning pedagogical aspects of didactics and education of preschool and early school children. They conduct very interesting, reliable and useful analyses in the context of theoretical foundations, adopted methodological assumptions and conducted research both in Poland and abroad. The presented chapters are theoretical-empirical and theoretical-practical in nature, which is particularly valuable when dealing with intellectual development and upbringing of young children.

The monograph deserves attention as the Authors of the collected materials include professors, doctors (PhD) with erudition and scientific and research competences with teaching and educational experience, as well as young doctoral students and academic staff.

The particular topics undertaken by the Authors introduce the reader interested in the proposed issues into the subject and aim of the individual analyses. Then, a detailed specification is presented leading into summary in the final part. The Authors use the most recent publications, scientific journals, popular science journals and online sources. The subheadings contained in most of the manuscripts correspond to the analyses conducted by the Authors in a reliable, accurate and factual manner, and the content of the articles is consistent with the title and subject matter of both monographs.

The problems addressed by the Authors fall within the area of implementation and effective application in education and prevention of the latest assumptions and contents in pre-school and early school education, as well as in the search for model solutions in the didactics and upbringing of young children. The monograph supplements, enriches and expands an important area of research and scientific inspiration in the field of pre-school and early-school education, encourages the search for positive didactic and educational solutions and offers various didactic solutions aimed at the development and welfare of children. The usefulness of these manuscripts is particularly valuable in shaping new social awareness of children, teachers, educators, parents, caregivers and academic staff.

This monograph elaborates on didactics, education and prevention and are addressed to social and humanistic universities, especially to pedagogical institutions, as well as other institutions dealing with education, psychology, sociology, communication, media and information and communication technologies, and prevention. This manuscript is also addressed to students as well as teachers and academic staff. Due to cognitive and practical value, the content of this monograph is valuable for visiting officials, consultants, teachers of general and special education, institutions focused on teacher's vocational training, that strive to meet new didactic and educational challenges concerning children.

It is worth notifying that the content related to the analyzed issues concerning pre-school and early school education is presented in five languages: Polish, English, French, Slovak and Ukrainian. The internationalization of the didactic and educational process and exchange of experiences and views fills a clear gap between new educational opportunities for children and future teachers and stereotypes of teaching functioning in the social awareness of different nationalities.

The Authors and Editors of the monograph handed over to the Readers hope that the problems they deal with will become the subject of their closer interest, reflection and motivation for creative research in improving the didactic and educational process in early childhood education.

We would like to express our sincere thanks to Professor Krystyna Chałas - the director of the School Education and Didactics Department in the Institute of Pedagogy KUL and to the reviewers - Professor Ilana Levenberg and Professor Jolanta Andrzejewska for crucial comments and insightful reviews which contributed to the final version of this manuscript.

Barbara Borowska and Marta Buk-Cegielka

